

Moto-mobilitate, corp și societate. O abordare sociologică

Gabriel Jderu

Rezumat

Teza de abilitare cuprinde a scurtă prezentare a carierei mele academice și a preocupărilor mele de cercetare din domeniul sociologiei, o prezentare a contribuțiilor personale în domeniul sociologiei automobilității și sociologiei corpului și, de asemenea, lucrarea cuprinde și un plan de dezvoltare a carierei academice. Interesul meu de cercetare în cele două domenii s-a materializat în patru cercetări interdisciplinare asupra moto-mobilității.

Prima dintre ele implică o analiză sociogenetică (Elias, 1939/2005) a motociclismului ca practică socială. Acest studiu pornește de la următoarele întrebări: În ce fel drumurile și modalitățile de a călători au fost influențate de apariția motocicletelor? Cine erau motocicliștii și ce legătură se poate stabili între evoluția societății, sistemul de mobilitate și moto-mobilitate?. Al doilea studiu constă dintr-o analiză socio-tehnologică a relației dintre motocicliști și motociclete, din perspectiva paradigmei interacțiunii materiale. Principala întrebare adresată în acest studiu este următoarea: în ce fel transformările tehnologice din domeniul moto-mobilității au determinat modificarea comunității moto? Cel de al treilea studiu implică o abordare a motociclismului din perspectiva conceptului de “carieră socială” (Matza, 1969; Goffman, 1961). Scopul acestei cercetări sociologice este să răspundă la întrebarea cum devine cineva motociclist? De asemenea, am încercat să analizez raporturile dintre automobilitate, emoții și construcția socială a corpului. Ultimul studiu, prezintă o abordare a motociclismului din perspectiva conceptului de “relații de putere”. Scopul acestui studiu este de a răspunde la întrebarea: în ce fel discursul despre automobilitate produce și reproduce tensiunile din interiorul sistemului de automobilitate.

Rezumând, conținutul celor patru studii este următorul:

În primul studiu (“Utilizarea motocicletelor și configurație libertății în România între 1950 și 1990”) am argumentat că motociclicleta a suferit o transformare fundamentală în perioada socialistă, evoluând de la un mijloc de locomoție accesibil pentru familie, până în anii 70, într-o formă de “evadare din socialism” și într-o formă alternativă de mobilitate spațială între 1970 și 1980. Studiul se bazează pe date calitative și pe surse variate de informații: interviuri cu motocicliști veterani și foști motocicliști, date etnografice culese în cadrul întâlnirilor anuale ale posesorilor de motociclete produse în fostele țări socialiste, începând cu 2008, date culese de pe forumurile moto online, date cule din revistele de profil

publicate între 1950 și 1990. Astfel, voi prezenta și analiza modul în care motocicliștii obțineau agentitate (agency) și sentimentul de eliberare într-o varietate de moduri. De asemenea, studiul cuprinde informații despre importurile, producția și achizițiile de motociclete, cât și despre practicile sociale asociate utilizării motocicletelor cum ar fi excursiile, modificarea motocicletelor, participarea la spectacole sportive motorizate din acea perioadă din țara noastră. În acest studiu argumentez faptul că, până în anii '70, motociclismul, ca practică socială, a funcționat în mod similar altor subculturi cum ar fi muzica, yoga etc, ce implicau construcția unor rețele sociale în care trăirea sentimentului de libertate devenea posibilă.

Cel de al doilea studiu ("Carburajia, injecția și post-injecția. Spre o analiză tehnologică a moto-mobilității în ceea ce privește reparația și întreținerea") am analizat modul în care transformările din societatea contemporană determină sociabilitatea implicată de utilizarea motocicletelor. Astfel, între 1980 și 2014 toate motocicletele produse în UE, Japonia și SUA au renunțat la carburator și au trecut la noua tehnologie ce implică injecția digitalizată de combustibil. Utilizând date etnografice, date tehnice și istorice din România, voi argumenta că această transformare epocală a condus la deprecierea valorii culturale a activităților de întreținere și reparație realizat de către proprietarii de motociclete și, de asemenea, a condus la transformarea culturii motocicletelor în întregime. Prin plasarea practicilor de reparație și întreținere în centrul culturii motocicletelor, am definit trei momente importante ale istoriei motociclismului: era carburajiei- caracterizată prin autonomie scăzută dar printr-o agentitate ridicată a motocicliștilor în raport cu motocicletele; era injecției digitalizate – caracterizată prin transformarea motocicletelor în "cutii negre"; era post-injecției-caracterizată prin experimentari în ceea ce privește noi forme de propulsie și căutări în ceea ce privește agentitatea și prin regresii la practici specifice erei carburajiei.

În cel de al treilea studiu ("Motociclete, corp și risc: cariera socială de motociclist") am abordat motociclismul ca proces de învățare socială. Principalul concept utilizat în acest studiu este cel de "carieră socială" (Erving Goffman și David Matza). De asemenea, am subliniat practicile corporale și de risc ce apar și se dezvoltă în diferitele stadii ale carierei sociale de motociclist. În cadrul acestor stadii motocicliștii învață cum să gestioneze riscurile implicate de această practică socială. Am argumentat că motociclismul poate fi privit ca o practică socială ce implică asumarea voluntară de riscuri, trasătură specifică societăților contemporane. În acest sens, motociclismul devine similar altor practici de risc cum ar fi, cățărările, scufundările etc. Această cercetare este bazată pe o anchetă calitativă cu

motocicliști, date de observație, informații obținute de pe forumurile online ale motociclistilor din Romania.

În cel de al patrulea studiu (Politica roților: Motociclete, corp, putere. Moto-fenomenologii) am abordat moto-mobilitatea din perspectivă foucauldiană. Astfel, am propus o analiză a auto-mobilității din perspectiva relațiilor de putere. Prin urmare, în această parte a lucrării propun o analiză a interacțiunilor dintre actorilor automobilității (automobiliști și motocicliști) în varianta lor discursivă. Datele de cercetare au fost culese din cadrul discuțiilor purtate de motocicliști pe forumurile online din Romania.